

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2017. május 8.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Figyelem!

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

*Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!
A regényrészlet bekezdéseit megszámoztuk.*

Ottlik Géza: *Iskola a határon* (részlet)

4. Az idő múlása. Fekete kéz a falon. Fésűtisztító fonál. Vacsorára lencse kolbásszal

(1) De nem így telt velünk az idő. Rosszul mondtam el az egészet. S ráadásul ugrom egyet a végén, és három évet emlegetek, számszerű adatokkal, mintha lemérhető, egynemű valamiről beszélnék. S mintha ez a valami események összefüggő egymásutánja lenne.

(2) A három év például egyáltalán nem telt el, hanem van; minden pillanata áll egy helyben, kivétve a mindenség ernyőjére, szélesen, mint egy divergens¹ sugárnyaláb metszőpontjai szferikus² felületen. Az árnyékszék deszkafalán porszem rakódott porszemre, és ha Medve tenyerének a nyoma végzetes jel volt a falon, talán a láthatatlanná vált fekete kéz szörnyű „mene tekелje”³, hát annyi bizonyos, hogy nekünk erről nem volt tudomásunk, sőt ma sincs róla tudomásom. Lehetséges, hogy fennáll a dolgok közt valamiféle isteni rend és összefüggés; az is lehet, hogy jeleket ró a falra, mindenfelé, szívesen kínálkozó, sőt magukat kellettő jelképeket; s kétségtelen, hogy magam is könnyebben tudnám rendbe szedve és cselekményszerűen elbeszélni, hogyan telt el három évünk, ha a fekete kéz jeléhez igazodom: csakhogy számunkra semmi ehhez foghatót nem jelentett, az időnk múlásában pedig, a valóságban, semmi ilyen átfogó, egységes vagy világos formában kifejezhető összefüggés nem nyilvánult meg.

(3) A fekete kéz úgy merült feledésbe, és annyit ért, mint az a parányi orsóra tekert erős fonál, amit még anyám csomagolt be nekem annak idején, hogy tisztogassam vele a fésűmet, nehogy megszóljanak majd érte a többiek, ha látják, hogy korpás. Hát hogy is mondjam? Ilyesféle tisztátalanság itt akkor se igen sértette volna társaim finnyásságát, ha sokkal nagyobb érdeklődéssel viseltetnek magánügyeim iránt. Aztán, bár tisztogatni hajnaltól estig mindent tisztogattunk, mintegy vezényszóra, mégsem tudom, hogy a nap melyik órájában, percében, másodpercében lett volna olyan negyedóráim, amikor alkalmam nyílik pusztá lelkesedésből a saját fésűmet pucolgatni. Egyébként kopaszra voltunk nyírva nullásgéppel. A fésűm használatlanul hányódott a fiókunk alján. Anyám jó tanácsát elfelejtettem, mint nem létező dolgot, mert az alanya, állítmánya, tárgya, minden mondatrésze egyszerűen értelmetlenné és érvénytelenné vált, s a kis orsónak minden vonatkozása megszűnt a valósággal. Így feledkeztünk meg a fekete kézről is, ha ugyan egyáltalán elhangzott a gyakorlótér szélén valaha is az a rövid beszélgetés.

(4) Itt nem volt hajunk, itt nem volt összeesküvés. De ha lett volna, akkor sem volt ki ellen, mi ellen. Legfeljebb a világ belső szerkezete és emberi mivoltunk végső természete ellen. Mintha a halak így szólnának a tenger mélyén: Ne hagyjuk ezt, hogy a világ cseppfolyós, és hogy mi halak vagyunk benne, hanem fogjunk össze, és legyünk emlős állatok, szilárd talajon. Ismét lehetséges, hogy valahol, talán a csillagokba írva, fennáll ilyen kötés; elképzelhető ilyen átfogó törekvés. A kivitelezése azonban hosszabb időt vesz igénybe, semhogy a mi létünk méreteinek nagyságrendjében át tudnánk tekinteni, s egyáltalán tudomásunk lehetne róla.

(5) Nem így telt velünk az idő. Nem cselekményszerűen, nem áttekinthetően. A kézzelfogható valóságban éltünk, nem dicséretes eszmék jelképei közt vagy kerek történetek absztrakcióiban. Medve tenyere nyoma végzetesebb jelentést tartalmazott számunkra, mint bármiféle fekete kéz mene tekелje. Két év múlva, három év múlva is ott volt; számunkra az első emeleti egyik árnyékszék telefirkált, faragott, maszatos deszkafalának kis darabját jelentette, ahová valaki egyszer belekente az olajos tenyerét. Meghitt és ismerős folt volt, de nem láttuk külön. Százszor, ezerszer futott el rajta a

¹ divergens: különböző irányokba mozduló, elágazó

² szferikus: gömbölyű, gömb alakú. Szférikus térnek hívjuk azt a teret, amely véges, de még sincs határa.

³ Bibliai eredetű kifejezés, melyet egy ószövetségi történet szerint testetlen emberi kéz ujjja írt egy királyi palota falára. Dániel próféta királyi kérésre megfejtette az írást: 'Isten számba vette királyságodat, és véget vetett neki, megmért a mérlegen, és könnyűnek talált'. Ottlik szövegében általánosított jelentése 'intés, intő jóslat'.

pillantásunk. Porszem rakódott porszemre. Azt jelentette, hogy nem történik semmi, hiába várjuk. Hogy csak rakódnak bennünk a napok, az órák, a percek: nincs más cselekménye az életünknek. Azt jelentette, hogy mégis így telik velünk az idő, rettenetesen és csodálatosan.

(6) Elmondtam időrendbe szedve három nap mozzanatait, szombat délutántól, amikor Szabó Gerzonnak adtam a sárga papiromat, és Medve felelősségre vont érte, hétfő délelőttig, amikor a rajzszőgekkel bosszantottak, és Medvét nekilökték a vizeldének. Nem így telt el ez a három nap. Nem ilyen gyorsan; nem ilyen összefüggően; s egyáltalán, nem ez történt.

(7) Az történt, hogy hétfőn németóra alatt a *Lázadás a Bounty fedélzetén*-t olvastam. Az történt, hogy vasárnap délután fél öt felé megeredt az eső, és abbamaradt a szokásos kincstári sétánk, felvonultunk a tanterembe, és szabad foglalkozás volt vacsoráig. Délelőtt nagyon sokáig tartott a mi protestáns istentiszteletünk, s mire a hálóterembe értünk, a katolikusok már visszaöltöztek háziruhába. Ez jó volt, mert egy negyedórával kevesebb időt töltöttünk Schulzéval. Visszaadta a könyvemet ebéd előtt, fene tudja, miért, amit még a bevonuláskor elkobzott. Formesnak is, Colaltónak is, másoknak is; egy csomó könyvet hozott ki a századirodából. Néztem Schulzét, de csak a szemem csücskéből, a bajuszát; most már olvashattam volna a *Bounty fedélzeté*-t; kinyitottam a könyvet, és Schulzét ügyeltem közben, mintha olvasnák, ez történt. Bognárnak majdnem nekiment két kerékpározó negyedéves a külső fasorban, amikor indultunk fel a tanterembe; ők nem örültek az esőnek, mert biciklizni szerettek volna. A Netterkapu nyitva volt, csodálkoztunk is. Szombaton is néztem Schulzét, illetve nem mertem nézni, csak tudtam, hogy ott ül hatlépésnyire előttem a katedrán, és én nem nézek fel rá, s nem bírtam másra gondolni. Nem bírtam ügyelni a tanulásra. Ez a félóra egymagában tovább tartott három napnál. Hétfőn dühös voltam Medvére valami miatt, talán mert a napos tiszt kidobott a reggeliről. Az történt, hogy este gombot kellett varnom a nadrágomra, mert előzőleg fehér cérnával varrtam fel, és Schulze levágatta. Gyalázatos dolog volt. Az történt, hogy szombaton lencsét kaptunk vacsorára, belevagdalt kolbásszal. Kanállal ettük, levesestányérból. Másodszor is jutott nekem. Ilyen jó napom se volt még életemben.

(8) Három napig madarat lehetett volna fogatni velem akkor este az étteremben. Csak sajnos lassan telt az idő. Mire elérkezett a másnap vagy akár a következő félóra, már minden másképpen volt.

Forrás: Ottlik Géza: *Iskola a határon*. Forrás: Ottlik Géza: *Iskola a határon*. Második rész. Sár és hó. 4.
<http://mek.oszk.hu/02200/02285/02285.htm#25>.

1. Értelmezze az idézett részlet tartalmával összefüggésben a regény Mutatójából vett fejezetcím szerepét legalább 3 közléselemmel!

„4. *Az idő múlása*. Fekete kéz a falon. Fésűtisztító fonál. Vacsorára lencse kolbásszal”

Lehetséges válaszlemek:

- a fejezetcím / Mutató fő motívuma az idő (múlása)
- de nem az órával mérhető külső, hanem az eseményekkel jellemezhető/megidézhető belső idő
- fejezetcímbe a dőlttel szedett rész összefoglaló jellegű
- az álló betűs megnevezések részletezik a csak az elbeszélő számára fontos mozzanatokot
- az egyes konkrét motívumok (*fekete kéz, fésű, lencse*) a megélt események belső tartalmát / az elbeszélőre tett hatását / az emlékezés egyenlenségét jelenítik meg
- a megnevezett tárgyak, fogalmak egyúttal az emlékező támpontjai is a múltban
- a tárgyak, fogalmak a katonaiskolai létnek arra a sajátosságára is utalnak, hogy milyen meghatározóvá, szinte létélménnyé válhatnak a hétköznapi élet jelenségei, dolgai

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

Egy helytálló közlés 1 pont.

2. Keressen és nevezzen meg legalább 3 tartalmi, motivikus összefüggést a 2. és az 5. bekezdés között!

Lehetséges válaszelemek:

- összefogó motívum a közös megélés, a tapasztalat (pl. „*A három év például egyáltalán nem telt el, hanem van; minden pillanata áll egy helyben*”, „*Meghitt és ismerős folt*”)
- tartalmi összefüggés a megélt történések cselekményszerű elbeszélhetőségének problémája pl. „*könnyebben tudnám rendbe szedve és cselekményszerűen elbeszélni*”, „*Nem így telt velünk az idő. Nem cselekményszerűen, nem áttekinthetően.*” (1. az elbeszélő 'vitája' Medve Gábor kéziratával)
- a deszkafal, a fekete kéz motívuma
- az idő múlása („*porszem rakódott porszemre*”)
- a visszaemlékezés és az értelmező gesztus
- a két szövegrész közös motívumainak hatását fokozza a szövegrészek retorizáltsága (lásd 2. bekezdés: hasonlat, felnagyítás; 5. bekezdés: ismétlődés, gondolatrítmus, fokozás)

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

Egy helytálló közlés 1 pont.

3. „Az *Iskola a határon* jelentésszintjei közül alighanem az időszerkezet érzékelhető a legközvetlenebbül. Bárhol üssük is fel a könyvet, mindenütt azonnal szembeötlik az időmegjelölések hangsúlyozott szerepe.” – írja a regény egyik elemzője, Szegedy-Maszák Mihály.

a) Tanulmányozza figyelmesen az idézett regényrészletet, és emeljen ki a szövegből 3 időmegjelölő kifejezést!

Lehetséges példák:

- telt (velünk az idő)
- van
- (minden) pillanata áll (egy helyben)
- hajnaltól estig
- merült feledésbe
- (valaki) egyszer belekente
- hajnaltól estig
- két év múlva, három év múlva
- napok, órák, percek
- szombat délutántól hétfő délelőttig
- három nap
- délelőtt
- negyed óra
- hétfő, vasárnap
- délután öt felé
- ebéd előtt
- a fél óra (egymagában) tovább tartott

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont.

b) Mi indokolja, hogy az író ennyire kimerítse az időszerkezet bonyolításának elvileg adott lehetőségeit? Válaszoljon összefüggő szövegben a kérdésre a saját szavaival, legalább 3 érdemi közléssel!

Lehetséges válaszlemek:

- a katonaiskolai lét akadályozza az elbeszélőt (Both Benedeket) abban, hogy fönntartsa a valóságos időrend eszményét
- az 'iskolai' lét, a 'határhelyzet' nem mérhető a civil idővel
- nem lehetséges a vonalszerű előrehaladás
- az emlékezetes, a jelképes erejű, megidézhető részletek széttörik, megszakítottá teszik az elbeszélés folyamatosságát
- előre- és vissza utalások, kölcsönös egymásra utalások az idő más-más metszeteit emelik ki
- a megélt időt az elbeszélő térszerűen ábrázolja (konkrét helyszínek, tárgyak, jelentéktelennek tűnő kis dolgok) megjelenítésével

Adható 3, 2, 1, 0 pont a helytálló válaszlemek száma és tartalmi minősége szerint.

Egy helytálló válaszlem 1 pont.

1 pont adható a megfogalmazás nyelvi minőségére.

Adható összesen: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Ottlik Géza egy nyilatkozatában 'intenzív életnek' nevezi a regényműfajt.

a) Nevezze meg, milyen regényműfajhoz sorolható az *Iskola a határon* című alkotása?

(példázatos) nevelődési regény

elfogadható még: fejlődésregény, önéletrajzi regény (esetleg: életkrimi, trükkregény)

Adható 1, 0 pont.

b) Hozzon egy-egy példát a táblázatban megadott műfajváltozatokra! A magyar irodalomból és a világirodalomból egyaránt meríthet.

Műfaj / műfajváltozat	Szerző	Cím
tézisregény	pl. Voltaire	pl. Candide
történelmi regény	pl. Móricz Zsigmond	pl. Erdély
lélektani regény	pl. Kosztolányi Dezső	pl. Édes Anna
utópisztikus, antiutópisztikus regény	pl. Orwell	pl. 1984
karrierregény	pl. Stendhal	Vörös és fekete
levélregény	pl. Kármán József	Fanni hagyományai

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont. Egy helyesen kitöltött sor 1 pont.

Minden releváns, helytálló példa elfogadható.

Csak teljes, helyesen kitöltött sorért adható 1 pont.

Csak a helyesen leírt szerzői névért (elegendő csak a családnév), illetve műcímért adható pont.

A szerzői név hibás írása tartalmi hibának tekintendő, helyesírási hibának továbbá nem minősíthető.

A cím esetében a névelő hiánya vagy megléte nem tekinthető hibának.

5. Tanulmányozza az 5. és a 7. bekezdés stílusalakzatait, majd e bekezdésekből vett egy-egy példával töltsse ki a táblázatot!

Alakzat	Példa
ismétlés / ismétlődés	pl. Az történt... Az történt... Azt jelentette...
ellentét	pl. (Így telt velünk az idő) rettenetesen és csodálatosan néztem – nem mertem nézni
fokozás	pl. százszor, ezerszer (futott át rajta) 2 év múlva – 3 év múlva
halmozás	pl. telefirkált, faragott, maszatos (deszkafalának) napok – órák – percek

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont
Egy helytálló válaszelem 1 pont.

6. Írjon ki az alábbi, szövegbeli mondatból a kért nyelvi-leíró nyelvtani jelenségekre egy-egy példát!

Három napig madarat lehetett volna fogatni velem akkor este az étteremben.

állítmányi-alanyi szószerkezet: lehetett volna fogatni
a rövidülés hangtani jelensége: lehetett volna
teljes hasonulás: akkor
szótó + képző + képző: fogatni

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.
Egy helytálló válaszelem 1 pont.
Csak a megadott válaszelemekre adható pont.

7. A szövegben említett „mene tekel” bibliai eredetű nyelvi fordulat. Nevezze meg azt a 4 különböző bibliai alakot, személyt, akiknek a döntéséhez az alábbi kifejezések kapcsolódnak!

eladni valamit egy tál lencséért: Ézsau / Jákob
Adható: 1, 0 pont.

eladni valakit harminc ezüstpénzért: Júdás
Adható: 1, 0 pont

mosom kezeim: Pilátus / Poncius / Pontius / Pilátus
Adható: 1, 0 pont

harmadik kakasszó: Péter / Péter apostol

Adható: **1**, 0 pont

Adható összesen: **4**, 3, 2, 1, 0 pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont

8. Hogyan kötődnek az alábbi nevek, tények, adatok Ottlik Gézához?

Köszeg:

itt járt a katonai alreáliskolába / ez a 'végvár' az *Iskola a határon* helyszíne

Adható **1**, 0 pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont

Nyugat (folyóirat): a Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozott / itt jelent meg *A Drugeth-legenda* című elbeszélése 1939-ben („íróvá válása”)
elfogadható még: a szellemi kötődés megnevezése

Nem fogadható el önmagában 'nyugatos volta'.

Adható **1**, 0 pont.

Egy helytálló válaszelem 1 pont

9. Az idő múlásával, a mulandósággal a lírai alkotások is számot vetnek. Nevezze meg az alábbi műrészletek szerzőit teljes névvel!

a) Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg!
Minden csak jelenés, minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejcs, enyész.

A szerző teljes neve: Berzsenyi Dániel (*A közelítő tél*)

b) De ránk, mikor szent fátyolid vonulnak;
Mint éji harmat, napjaink lehullnak,
Tisztán, magába, csendesén:
Élünk, kimúlunk édesen.

A szerző teljes neve: Csokonai Vitéz Mihály (*A Magánossághoz / A magánossághoz*)

c)
Már az év, mint homokóra fordul:
elfogy az ó, most kezd fogyni az új,
s mint unt homokját a homokóra,
hagyja gondját az ó év az újra.

A szerző teljes neve: Babits Mihály (*Ősz és tavasz között*)

d) Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

A szerző teljes neve: Petőfi Sándor (*Szeptember végén*)

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

A szerzői név hibás írása tartalmi hibának tekintendő, helyesírási hibának továbbá nem minősíthető.

10. Jellemezze a 9. feladat d) pontjához tartozó versrészlet ritmusát!

Verselési rendszer: időmértékes / nyugat-európai időmértékes
(Elfogadható még: szimultán / bimetrikus)

Meghatározó ütem / versláb / sor: anapestus / anapestikus
(Elfogadható még: felütés feltételezésével a daktilikus verselés)

Adható 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.
5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.
4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ide értve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válaszselelmeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg valamely szövegalkotási feladatot, az adott szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont (tartalom, szerkezet, nyelvi igényesség) esetében 0 pont.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA	
Tartalom – adható összesen 15 pont. A bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszlemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.	
Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
15-12 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
11-6 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; a tárgyi-fogalmi tudás részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
5-0 pont	alig vagy nem reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.	
5-4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem (400-800 szó)
3-2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); alacsony terjedelem (250-399 szó); jelentősen magasabb terjedelmű kidolgozás (1000 szó fölött)
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; kirívóan alacsony terjedelem (0-249 szó)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókinccs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10-8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondatszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókinccs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7-6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondatszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókinccs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5-3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondatszerkesztési, szókinccsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2-0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondatszerkesztés; sivár szókinccs, értelemzavaró szóhasználat

---

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Vörösmarty Mihály költeménye a szerelem érzését az ellentét alakzatára építve, a vallási hagyomány nyelvének megidézésével jeleníti meg. Mutassa be ezek versbeli megjelenítését és értelmezze funkciójukat!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

A versszakokat megszámoztuk.

Vörösmarty Mihály: *Éj és csillag*

- (1) Éj vagyok, te csillag,
Fényes és hideg,
Én setét a bútól
S vágy miatt beteg.
- (2) Általad homályom
Fájva összereng,
Míg fölötte arcod
Istensége leng.
- (3) Szép sugáraidtól
El nem alhatom,
Mégis éber kinnal
Hozzád álmodom;
- (4) Fel kívánom vinni
Amit rejt a hit,
A föld gyermekének
Édes titkait,
- (5) Mit nem esküdött szó,
Nem sugott ajak,
Amit bánat és éj
Gondolhattanak.
- (6) Fel kívánom vinni
Gyászos arcomat,
Hogy világosabb légy
Árnyékom miatt.
- (7) S mint inkább leendek
Bútól fekete,
Annyival dicsőbben
Kezdj ragyogni te.
- (8) El kívánok veszni
Fényben általad:
Érezem csak egyszer,
Egyszer lángodat.

1841. január 10. előtt

Forrás: *Vörösmarty Mihály összes költeményei*. <http://mek.oszk.hu/01100/01122/html/vers0303.htm#83>

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint

A Tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a feladatban foglalt szempontok mindegyikét releváns, értékelhető közlésben meggyőzően kifejti, összefüggéseiben bemutatja. Az alábbi szempontok elemzése elvárt:

- a szerelmi érzés megjelenítése
- az ellentét alakzatának funkciója
- a vallási hagyomány nyelvének megidézése

A szerelmi érzés megjelenítése és az ellentét alakzatának funkciója

- a vers struktúrájának alapját képező szembeállítás már a címben megjelenik: a szöveg az éjt és a csillagot nem mint összetartozókat, hanem mint ellentétes tartalmak hordozóit állítja elénk
- a lírai én szándékát, a szerelmi vágy beteljesülésének óhaját figyelembe véve ugyanakkor korántsem érdektelen, hogy az éj és a csillag képét gondolkodásunk összekapcsolja egymással
- a vers a meggyőzés retorikájának jegyében azt sugallja, hogy olyan személyek vannak egymástól távol, akik valójában összetartoznak
- az első versszakban a két teljes metaforát (én – éj; te – csillag) az ellentétes minőségek felsorolása követi: *fényes – setét, hideg – vágyódó*
- az ellentétek a szerelmi költészet toposzainak megfelelően szembeállítják a szeretett nő nagyszerűségét, szépségét („szép sugárid”) a vágyódó lírai én leértékelésével, másrészt azonban a megszólított hidegségét is oppozícióba állítják a beszélő intenzív érzéseivel
- ez a képlet megfelel a dicsőítő udvarlás és hölgy ridegségét felemlítő panasz hagyományos kettősségének
- az ellentét tehát nem csupán a két személy között jelentkezik, hanem a személyiségen belül is; a megszólított nő olyan csillag, aki fényes, de hideg — ellentétben a csillagokkal, amelyek éppen azért fényesek, mert izzanak
- a *'hideg csillag'* képzete előre mutat a költemény ötödik versszakával kezdődő, a verszárlatig terjedő szakaszára, amely a távolságot, illetve a távolság fokozatos csökkentését és a vágyott közelség vízióját állítja középpontba; a csillag távoli volta miatt mutatkozik hidegnek, a megvalósult szerelemnek metaforikus szinten a csillag lángjának érzékelése felel meg („Érezzem csak egyszer, / Egyszer lángodat.”)
- a csillag az éjszakához fűződő metonimikus kapcsolata miatt is érzékelhető hidegnek: ez az értelmezés a beszélő helyzetére is ironikus távlatot nyithat
- a személyiségen belül megmutatkozó ellentétek a lírai ént is érintik, hiszen egyfelől gazdag érzelmi tartalmak jelennek meg benne, másrészt azonban a beteljesületlen vágy a hiány, az üresség, az űr képzetét kapcsolja hozzá
- a harmadik versszak egy paradoxon révén (*'nem alhatom, mégis álmodom'*) az ellentét alakzatának variációját nyújtja; a látszólagos ellentmondás a *'nem találok nyugalmat, de reménykedem'* formulával oldható föl
- az „álmodom” ige szokatlan vonzatának („hozzád”) egyik lehetséges magyarázata a távolság hangsúlyozása, amely a közkeletű változatban (*'rólad álmodom'*) nem érzékelhető

A vallási hagyomány nyelvének megidézése

- a második versszak az istenség és az ember, illetve a teremtő Isten és a káosz szembeállításával viszi tovább az ellentétek sorát; a lírai én önmagát mintegy a valóságos lét előtti állapotban, a szeretett nő általi (újra)teremtésre várva ábrázolja

-
- az isteni érintésre összerengő úr megrendültsége, belső zűrzavara áll szemben a káosz felett lebegő, isteni harmóniával
  - a „*fel kívánom vinni*” szintagma az istenség-ember oppozíciót — amelyet a hit említése, valamint a „föld gyermeke” körülírás is hangsúlyoz – a fent-lent ellentéttel egészíti ki
  - a vers egy újabb paradoxonát láthatjuk abban, hogy a kibeszéletlen titkok majdani felemelését ígéri, olyan titkokét, amelyeket még nem mondott ki emberi lény (a költemény szövege azonban maga is olyan vallomás, amely a lírai én belső világáról beszél, részben tehát éppen azt valósítja meg, amit ígér, miközben e titkok kimondatlan voltát állítja)
  - az istenség metaforikát bővíti a 6-7. versszak, amely az áldozat, illetve az önfeláldozás gesztusát állítja előtérbe: a gyászos arc felemelése, a közeledés a másik dicsőséges fényességének kiemelését szolgálja
  - a lírai én önmagának a háttér, a redukált lét szerepét szánja, míg az isteni ragyogás éppen e háttér által teljesebben ki még inkább
  - a zárlat a keresztény misztika misztikus halálra vonatkozó elképzeléseit megidézve érdekes fordulatot ad az önredukciónak: a misztikus egység állapotában az én megszűnik létezni, a személyiség feloldódik az istenségben; a szeretett nő fényében elvesző szerelmes a beteljesült szerelem egységében oldódik fel (az önmegtagadás tehát a beteljesülés révén egzersmind legnagyobb kiteljesedés is)
    - o ahogy a misztikus halálban megszűnik a személyiség, de a teremtett lény a teremtetlen, isteni lét szintjére emelkedik, a vers szerelemfelfogásában az önazonosságát elvesztő lírai én is magasabb létformába lép
  - a vers elégikus hangoltsága és a forma dalszerűsége kettősséget mutat (a rezignáció hangját a teljes lemondás passzivitására rácsfoló könnyed dinamika színezi át)
  - az ellentétek nem csupán a keresztény trubadúrlíra megidézésének, hanem (a szélsőségek kiélezése révén) romantikus megközelítésnek is tekinthetőek

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont	
Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelépítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint.	
Tartalom	
5-4 pont	releváns, tárgyyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3-2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1-0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység	
5-4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3-2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevésbé releváns, közhelyes gondolatok
1-0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületes megközelítés
Gondolatmenet	
5-4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem (150-450 szó)
3-2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); alacsony terjedelem (90-149 szó) jelentősen magasabb terjedelemű kidolgozás (600 szó fölött)
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; kirívóan alacsony terjedelem (0-89 szó)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5-4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3-2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1-0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

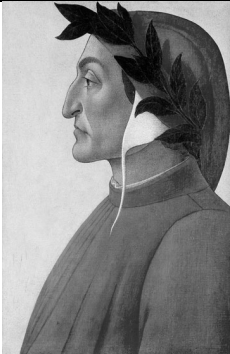
„Az emberélet útjának felén...” vagy „Életünk útjának feléhez érve...” vagy „Fele útján a földi létezésnek...”?

2015-ben ünnepelte a világ Dante* születésének 750. évfordulóját; fő művét, az *Isteni színjátékot* (vagy ennek első részét)** többen is átültették anyanyelvünkre. Máig klasszikus, legismertebb magyar fordítását Babits Mihály jelentette meg, a *Pokol*-t 1913-ban. A *Pokol* (1313) Babits Mihály által fordított részletei a 9. évfolyamosoknak szánt irodalmi szöveggyűjteményekben is szerepelnek.

Az *Isteni színjáték* újrafordításának többen nekiláttak azóta is. Egymástól függetlenül készült el a közelmúltban Baranyi Ferenc és Nádasdy Ádám *Pokol*-fordítása. 2016-ban Nádasdy Ádám új fordításában a teljes mű is megjelent.

Fejtse ki véleményét e mű kortársi újrafordításainak jelenségéről, ennek szükségességéről! Foglалjon állást arról, felváltaná-e az iskolai taneszközökben közölt jelenlegi szöveget az új fordításokkal! Reflektálásának elkészítésekor vegye figyelembe a *Pokol* nyitó sorainak alább közölt változatait! Írásában néhány szavas indoklással hivatkozzon legalább egy olyan más világirodalmi olvasmányára is, amelynek újrafordítását szükségesnek látja!

Megoldása 150-450 szó terjedelmű legyen!

 <p>Sandro Botticelli: <i>Dante Alighieri képmása. 1495 körül.</i></p>	<p>Első ének – Babits Mihály (1913)</p> <p><i>A sötét erdőben</i></p> <p>Az emberélet útjának felén egy nagy sötétlő erdőbe jutottam, mivel az igaz utat nem lelém. Ó, szörnyü elbeszélni mi van ottan, s milyen e sűrű, kúsza, vad vadon: már rá gondolva reszketek legottan. A halál sem sokkal rosszabb, tudom. De hogy megértsd a Jót, mit ott találtam, hallanod kell, mit láttam az uton. (I.1-9.)</p>
<p>I. ÉNEK (A sötét erdőben) – Nádasdy Ádám (2010/2016)</p> <p>A túlvilági utazás terve</p> <p style="text-align: right;"><i>Bevezető</i></p> <p>Életünk útjának feléhez érve 1 sötét erdőben találtam magam, mert elvitettem a helyes utat.</p> <p>Jaj, fájdalmas dolog elmondani, 4 milyen volt az a sűrű, vad vadon: elfog a félsz, ha csak eszembe jut – majdnem oly keserű, mint a halál! 7 De hogy beszámoljak a jóról is, elmondok mindent, amit ott találtam. mindent elmesélek.</p>	<p>Első ének – Baranyi Ferenc (2012)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Feleútján a földi létezésnek egy naptalan vadonba vitt a lábam, mivel a biztos ösvényről letévedt. 2. Nincs arra szó, hogy mennyi borzadály van egy ily sötét s rettentő rengetegben – ha rá gondolok, borsózdik a hátam! 3. A halál sem lehet inkább kegyetlen. Mégis: azért, ami javamra vált ott, egyéb dolgokról is szót illik ejtnem.

*Dante Alighieri (1265-1321)

** Dante szövege, a közölt fordítások eredetije.
CANTO I (*INFERNO* di Dante Alighieri, 1313)

Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura,
ché la diritta via era smarrita. 3
Ahi quanto a dir qual era è cosa dura
esta selva selvaggia e aspra e forte
che nel pensier rinova la paura! 6
Tant'è amara che poco è più morte;
ma per trattar del ben ch'ì vi trovai,
dirò de l'altre cose ch'ì v'ho scorte. 9
[...]

Szövegforrások:

Commedia di Dante Alighieri. *Inferno*. Canto I. Edizione di riferimento: a cura di Giorgio Petrocchi, 3 volumi, Mondadori, Milano, 1966-67

Dante: *Isteni Színjáték. Pokol*. Fordította Babits Mihály. Európa Könyvkiadó, 1974

Dante Alighieri: *Pokol*. Fordította Baranyi Ferenc. Tarandus Kiadó, 2012

Dante: *Isteni színjáték*. Fordította: Nádasdy Ádám. Magvető, Budapest, 2016. 45.o.

A kép forrása: Sandro Botticelli - telegraph http://www.pileface.com/sollers/article.php3?id_article=3

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint

A Tartalom és a Problémaérzékenység szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó érdemben állást foglal arról, hogy

1. szükséges-e újrafordítani az *Isteni színjáték*-ot,
2. szükséges-e, hogy az új fordítás(ok) megjelenjenek az iskolai taneszközökben,
3. hivatkozik a feladathoz mellékelt szövegrészekre,
4. indoklással utal legalább egy, szerinte újrafordítandó műre.

a Dante újrafordítások mellett állást foglalva, például:

- 20-21. századi nyelvhasználattal könnyebb megszólítani a befogadókat
- a tagoltabb közlés könnyebb tájékozódási lehetőséget nyújt
- a zeneiség, a túlzott összecsengés helyett a tartalmi kérdésekre irányulhat a figyelem

az újrafordítások szükségtelensége mellett, például:

- a Babits-fordítás a mindenki által szállóigévé vált sorokat tartalmazza
- a tercina és a zeneiség magával ragadja az olvasót
- a műnek nincs szüksége „korszerűsítésre” (a modernizálás nem hitelesíti)

a mű mellett érvelve, bármely fordításban, például:

- a világirodalom sokak szerint egyik legjelentősebb alkotását mindenképpen meg kell ismertetni (már Boccaccio is „isteninek” tekintette)
- a mű az egész középkori világkép tükröződése, szintézise
- a túlvilágot elképzelhetővé, megfoghatóvá teszi, a bűnök és büntetések rendszerezésével
- a műben izgalmas emberi történetek is olvashatók

a mű mai befogadásának nehézségéről érvelve, bármely fordításban, például:

- az az enciklopédikus ismeretanyag, melyet a mű felölel, a mai olvasó számára (magyarázatok nélkül) befogadhatatlan
- a lábjegyzetek, jegyzetanyag ugyan támogatja a mű befogadását, de egyúttal lexikon-olvasói magatartást eredményezhet

- a potenciális befogadók széles körének hiányzik a vallásos / enciklopédikus / klasszikus műveltsége

Érvek amellett, hogy az új Dante-fordítások bekerüljenek az iskolai tananyagba, például:

- az új fordítás szövege segíti a tanulókat a szöveg jobb megértésében, s közelebb hozhatja a művet, hiszen az új fordítás a tartalmi pontosságra összpontosít
- az új és a régi fordítás együttes bemutatása rávilágíthat a fordításokkal kapcsolatos elméleti kérdésekre is

Érvek az ellen, hogy az új Dante-fordítások bekerüljenek az iskolai tananyagba, például:

- Babits fordítása a magyar műfordítás-irodalom vitathatatlan remeke, amit meg kell ismerni
- az új fordítások nehezebben hozzáférhetőek, ezért Babits szövegét kell megismertetni a diákokkal, hiszen valószínűleg ezt a szöveget veszik kézbe, ha önállóan is olvasni akarják a művet

További, magyar nyelvre a közelmúltban újrarendezett szerzők/művek, például:

- Shakespeare (pl. *Hamlet* Eörsi István, Nádasdy Ádám)
- Molière műveit rendszeresen újrarendezik az újabb és újabb színházi előadások, új rendezői koncepciók érvényesítéséért (pl. a *Tartuffe*-öt különböző színházakban párhuzamosan játsszák Vas István, Petri György, Parti Nagy Lajos fordításában)
- a legtöbbet (újra)rendezett regény Gustave Flaubert 1856-os regénye, a *Madame Bovary* (1904 és 1993 között eddig összesen hat fordítás)
- Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* c. regényét, azonos címmel, de új fordításban jelent meg (ez gyakori eljárás, hiszen a cím vagy nem fordítható másként vagy erősen rögzült az irodalmi emlékezetben)
- Goethe *Faust* c. műve Márton László új fordításában került színre a közelmúltban
- Salinger *Zabhegyező* című kultikus műve (magyarul először 1964), most *Rozsban a fogó*
- Camus *Közöny* című regénye, most *Az idegen* címmel jelent meg teljesen új fordításban

Érvek, indokok általában az újrarendezés mellett / ellen

- mostanában gyakori a klasszikusok újrarendezése, általános cél a friss, lendületes, kortárs szöveg, ami 'olvastatja magát'
- több korábbi fordítás, amiben pl. az ifjúsági szleng vagy az akkori jellemző kortárs nyelvhasználat megjelenítése merész, radikális újításnak tűnt, a mai nyelvhasználathoz képest elavultnak minősül
- a klasszikusok újrarendezése mindig heves indulatokat vált ki, pedig 50-60 évente új fordítások készülnek
- gyakran előfordul, hogy az olvasók érzelmileg erősen kötődnek egy-egy régi, megszokott fordításhoz
- remekművek esetében több különböző fordításnak van létjogosultsága, akár párhuzamosan is
- általános vélekedés, hogy fél évszázad múltán annyit változnak az irodalmi-nyelvi szokások, hogy érdemes újratolmányozni egy-egy művet
- az újrarendezés a választás szabadságáról is szól, hiszen a régi fordítás sem vész el, annak hívei nyugodtan választhatják továbbra is
- „Kicsit olyan az újrarendezés értelme rákérdezni, mintha egy zenészt kérdeznénk arról, hogy minek játszik el újra egy klasszikus darabot, amikor már olyan sokszor eljátszották előtte azt.”(Barna Imre, műfordító)

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:
~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora).
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. *-ban/-ben* és *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy

tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:
  - a vizsgázó a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a reflektáló szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 15 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró javítani kívánt szót /szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót /szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználat pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *esszencia, kommunikáció, immunis*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
- felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis, reverzibilis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontonál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0-2	8
3-4	7
5-6	6
7-8	5
9-10	4
11-12	3
13-14	2
15-16	1
17 hibapont felett	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználata kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználata hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.